

Достатньо розвинутим було в Київській Русі зобов'язальне право. Зобов'язальні відносини виникали з заподіювання шкоди чи з договорів. Для зобов'язань з договорів характерним було те, що не виконання зобов'язання давало потерпілому право не на майно особи, а на особу, яка його не виконала.

Також Руська Правда знає вже майнові стягнення. Згадуються договори купівлі – продажу, позики, доручення, зберігання. Договір купівлі-продажу рухомого майна укладався у формі усної угоди про передачу речі особі, яка платить за неї. Договір позики охоплював кредитні операції як грошима, так і натурою. Позика, як і інші цивільні угоди, полягав публічно, у присутності свідків.

Таким чином, досліджуючи цю тему, можна стверджувати, що Руська Правда дійсно є пам'яткою давньоруського права. З'ясовано, що вона має три редакції: Коротку, Поширену та Стислу. Хотілося б відмітити, що злочин за Руською Правдою трактувався як образа. Об'єктами злочину були: особа та майно, а суб'єктами – вільний народ. Треба також вказати, що кримінальне право формується як право – привілеї. Також існували види злочину: злочин проти особистості та майнові злочини. Видами покарань були такі: грабіж, потік та штрафи. Можна сказати, що достатньо розвинутим було зобов'язальне право, яке виникало з договору. Руська Правда знає майнові стягнення. Згадуються договори купівлі-продажу, позики, зберігання, доручення. Вона розрізняє два види спадкування: за заповітом та по закону. На відміну від багатьох аналогічних Європейських юридичних пам'яток (так званих варварських правд) Руська Правда не передбачала застосування смертної кари. Кровна помста за часів Ярослава Мудрого була категорично заборонена. Отже, я прийшла до наступного висновку, що Руська Правда – найвідоміша збірка давньоруського права, яка вплинула на подальше формування українського права.

ЛІТЕРАТУРА

1. Полное собрание русских летописей. – М. : Языки русской культуры, 2000. Т. 4. – 728 с.
2. Киричок О. Б. «Руська Правда» в контексті політично-філософських ідей / О. Б. Киричок // Філософські обрії. – 2008. – № 19. – С. 15–16.
3. Білоцерківський В. Я. Історія України : навчальний посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 536 с.
4. Музыченко П. П., Долмагова Н. И. История государства и права Украины в вопросах и ответах. Ч. 1. – [Издание четвертое]. – Х. : Одиссей, 2006. – 288 с.
5. Усенко І. Б. Основи правознавства : підручник [для 9 кл. загально-освіт. навч. закл.]. – [2-ге вид., перероб. та доп.]. – К. ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 432 с.
6. Історія держави і права України [за ред. В. Я. Тація]. – К.: Видавничий дім інЮРЕ, 2000. Т. 1. – 648 с.
7. Єреган А. Р. Поняття «злочину» та «покарання» в джерелах права Київської Русі. – 2008. – с. 3–7.

Л. М. Торган,

здобувач кафедри кримінального процесу та криміналістики,

Класичний приватний університет;

керівник – д-р юрид. наук, проф. О. С. Саїнчин

ІНСЦЕНУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ: СПОСОБИ ПІДГОТОВКИ, СКОЄННЯ ТА ПРИХОВУВАННЯ

Знання слідчим того, які фактори обумовлюють висування злочинцем тієї чи іншої виправдувальної версії, пов'язаної з інсценуванням, на що розраховують злочинці, вибираючи той чи інший вид інсценування, і від чого залежить цей вибір, як узагалі поводить злочинець після убивства в різних ситуаціях, – усе це вкрай важливо для аналізу поведінки обвинувачуваного (підозрюваного) і перевірки питання про його винність.

Проблемам інсценування у різні часи минулого століття вченими-криміналістами приділялась певна увага. Відомі роботи таких професорів, як О. Я. Баєв, Р. Ф. Белкін, О. Ф. Волинский, В. О. Коновалова, В. А. Образцов та інші науковці розглядали проблеми інсценування злочинів, маючи тим часом, різні точки зору по цьому питанню.

Так, О. Я. Баєв і А. С. Самотніх в ній розуміють «навмисне здійснення злочинцем доказів, які у своїй сукупності створюють обстановку, характерну для певного, бажаного злочинцем про події» [1, с. 24–26]. Р. С. Белкін пише, що інсценування злочину є «створення обстановки, яка практично не відповідає події, що сталася на цьому місці, і ще може доповнюватися поведінкою і помилковими повідомленнями, як виконавця інсценування, так і зв'язаних з ним осіб» [2, с. 332].

Які ж ознаки інсценування, і яка існує криміналістична методика її виявлення?

Це можливо проілюструвати на прикладах розслідування кримінальних справ за ознаками умисного вбивства. У тих випадках, коли в стадії порушення кримінального провадження немає повної ясності, – чи дійсно відбувся злочин, наприклад, вбивство чи смерть загиблого викликана іншою причиною, наприклад, самогубством, слідчий зіштовхується з необхідністю перевірити, чи відбулося в даному випадку: 1) самогубство, схоже (по обстановці) на вбивство; 2) вбивство, яке нагадує деякими своїми ознаками картину самогубства; 3) вбивство, замасковане інсценуванням.

Таким чином, слідчий, насамперед, повинен вирішити найважливіше для даної категорії справ питання: від чого і за яких обставин настала смерть потерпілого, що відбулося?

Питання це для справ аналізованої категорії здобуває першорядне, а найчастіше і вирішальне значення. Від його вирішення залежить весь подальший хід розслідування. У першу чергу необхідно встановити причину смерті і визначити, чи є вона насильницькою. Відповідь на ці питання слідчий одержує нерідко вже при проведенні первісних слідчих дій: огляду трупа і місця його виявлення, судово-медичної експертизи трупа і допиту виявлених на місці події свідків. Однак у більшості випадків на початковому етапі слідства ще не ясне питання про рід, а іноді і про причину смерті загиблого.

Якщо не враховувати справи з інсценуванням вбивства, скоєного нібито третіми особами, і з версіями про необережний характер вбивства чи про здійснення його в стані необхідної оборони (коли факт вбивства очевидний і ніким не заперечується). У всіх інших випадках факт вбивства лише передбачається. Саме це припущення і викликає необхідність у порушенні кримінального провадження.

Звідси, природно, випливає, що по всіх справах аналізованої категорії із самого початку розслідування треба висувати версію про вбивство незалежно від того, чи є дані про вбивство, замасковане інсценуванням якою-небудь нейтральною причиною смерті, чи ознаки інсценування відсутні і в наявності просто сумнівний випадок смерті, можливо, викликаний вбивством [3, с. 193]. Поряд із версією про вбивство, слідчий, виходячи з даних судово-медичного дослідження трупа й інших обставин, обов'язково повинен включити в план для ретельної перевірки й інші версії про рід смерті загиблого. Обов'язковій перевірці підлягають також версії, висунуті ким-небудь із членів родини, близьких і знайомих загиблого. На думку професора О. С. Саїнчина, який проводив дослідження інсценування умисних вбивств у минулому році, версії про вбивство і версія підозрюваного, підтверджена інсценуванням, повинні перевірятися вже в процесі проведення першопочаткових слідчих дій. При огляді місця події і трупа, при допиті свідків слідчий обов'язково повинен прагнути одержати відповіді на питання, які впливають із версії про вбивство. Відповідні питання слідчий ставить і судово-медичному експерту [7, с. 213].

Нарешті, у випадках, коли факт вбивства очевидний і ніким із близьких людей чи оточення потерпілого не піддається сумніву, однак здійснення злочину або приписується ними стороннім особам, або необхідної оборони, слідчий поряд із відповідною версією, перевіряє версію про здійснення навмисного, не спровокованого вбивства ким-небудь із близьких потерпілого.

Таким чином, одним із головних тактичних завдань у ситуації, коли немає ясності стосовно розслідуваної події, є «установлення наявності чи відсутності інсценування, її змісту і спрямованості» [4, с. 143–144].

Якщо ж обстановка на місці події не відповідає версії злочинця, то він нерідко створює нові – штучні – сліди й ознаки, спеціально залишає на місці події ті чи інші предмети, тобто інсценує обстановку нейтральних для нього причин і роду смерті. Однак, уважний слідчий, який вміє зіставити факти слідчий завжди може розпізнати інсценування. Пояснюється це тим, що абсолютно точно відтворити обстановку події, що інсценується, вбивця не може. Насамперед, тому що вперше вбив, не має досвіду в інсценуванні. Після здійснення вбивства злочинець майже завжди знаходиться у збудженому стані, що не дозволяє йому помітити всіх деталей навколишнього оточення, осмислити значення кожної з них. Далеко не всі сліди вбивства, що викриває характер, зрозумілий злочинцю, можуть бути ним цілком знищені чи замасковані.

З цього випливає, що розпізнати інсценування слідчий може по наступних ознаках: 1) випадково не знищеним злочинцем і тому уцілілим слідам і предметам, що є ознаками-наслідками скоєного ним вбивства; 2) спеціально перебільшеному, неприродному характеру слідів і предметів, які підтверджують версію про нейтральні причини смерті загиблого; 3) слідам, предметам, ознакам і обставинам, які суперечать обстановці при смерті від нейтральної причини, зазначеної у версії близьких загиблого, що впливає із загальної картини місця події; 4) неможливість здійснення дій, приписуваних загиблому; 5) протиріччя у поясненнях зацікавлених осіб, поведження потерпілого і дійсних причин його смерті.

Серед таких негативних обставин найчастіше вказують на інсценування: а) зміни в обстановці місця злочину; б) ознаки боротьби, зокрема сліди самооборони на тілі потерпілого; в) ознаки переміщення трупа з місця, де настала смерть; г) невідповідність положення трупних плям позі трупа; д) характер ушкоджень на трупі, що не впливає зі способу й обставин позбавлення життя, описаних у версії близьких загиблого; е) невідповідність зазначеного в цій версії часу смерті загиблого стану трупних явищ, виявлених при огляді.

Основна властивість негативних обставин полягає в тому, що вони заперечують дане пояснення, дану версію, тобто той самий факт виявляється негативною обставиною до однієї версії, разом з тим може підтверджувати іншу [5, с. 211].

Розслідуючи справи про вбивства, замасковані інсценуванням, слідчий вже в процесі проведення первісних слідчих дій застосовує спеціальні методи, найбільш ефективні для встановлення, чи мало місце вбивство чи смерть загиблого була викликана якою-небудь іншою причиною.

Сутність цих методів виражається в наступному:

1. Співвідношення даних з огляду місця події загиблого, даних у поясненнях близьких, з об'єктивними обставинами, встановлюваними первісними слідчими діями, зокрема, оглядом трупа на місці його виявлення і судово-медичною експертизою.

2. Аналіз кожної з виявлених об'єктивних обставин зі звичайною обстановкою при смерті від причини, зазначеної в поясненнях близьких потерпілого чи події, що впливають з обстановки на місці.

3. Виявлення обставин, зокрема, негативних, які вказують або на те, що в обстановку внесли навмисні зміни, тобто зроблено інсценування, або просто спростовують версію, висунуту близькими загиблого, і вказують на її свідомо помилковий характер.

4. Виявлення обставин, які прямо чи побічно вказують на те, що смерть загиблого викликана убивством, зокрема, навмисно зробленим ким-небудь з осіб, що висунули версію про нейтральну причину смерті [6, с. 43].

Перераховані прийоми застосовуються при проведенні першопочаткових слідчих дій, взаємозалежно й одночасно. Це забезпечує цілеспрямованість усієї діяльності слідчого, починаючи вже з початкових дій, спрямованих на встановлення дійсної причини й обставин смерті загиблого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Расследование отдельных видов преступлений [под ред. О. Я. Баева]. – Воронеж, 1986. – 43 с.
2. Криминалистика [под ред. А. Ф. Вольнского]. – М., 1999. – 246 с., Криминалистика [под ред. В. А. Образцова]. – М., 1999. – 594 с.
3. О понятии следственных версий, основаниях их выдвижения, классификации. См.: Васильев А. Н., Следственная тактика. – М., 1976; Ларин А. М. От следственной версии – к истине. – М., 1976; Пешак Ян. Следственные версии. – М., 1976, Арцишевский Л. Я. Выдвижение и проверка следственных версий. – М., 1978 и в других источниках.
4. Аленин Ю. П., Тищенко В. В. Особенности расследования тяжких преступлений против личности. – Одесса: Бахва, 1996. – 150 с.
5. Под негативными обстоятельствами понимаются такие факты и следы, которые не соответствуют, противоречат фактам и следам, обычным и необходимым при определенном событии (или объяснениями определенных лиц о якобы имевшем место событии). См.: Расследование отдельных видов преступлений [под ред. О. Я. Баева]. – Воронеж, 1986; С. Г. Медведев. Негативные обстоятельства и их использование в раскрытии преступлений. – Волгоград, 1973.
6. Мудьюгин Г. Н. Расследование убийств, замаскированных инсценировками / Г. Н. Мудьюгин. – М., 1973.
7. Саїнчин О. С. Теорія і практика розслідування умисних вбивств: [монографія] / О. С. Саїнчин. – Одеса., 2012. – 237 с.

А. Юрик,

студентка 5 курсу

Інституту національного та міжнародного права,

Міжнародний гуманітарний університет;

керівник – канд. юрид. наук, доцент, В. І. Ігнатенко

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Формування громадянського суспільства, розбудова України як правової, демократичної, соціальної держави пов'язані з проведенням масштабної правової реформи, всебічним зміцненням законності, захистом конституційних прав і свобод та законних інтересів людини і громадянина. Забезпечення громадської безпеки і правопорядку – один з найважливіших факторів розвитку демократичних засад життєдіяльності українського суспільства, утвердження принципу соціальної справедливості, реальних гарантій прав і свобод громадян. Серед гарантій забезпечення громадського порядку важливе місце займають адміністративно-правові засоби, до яких відносяться заходи організаційного характеру, адміністративного примусу, в тому числі, адміністративної відповідальності за правопорушення в сфері громадської безпеки та правопорядку.

Невід'ємною складовою системи методів державного управління суспільством є метод примусу, що належить до найжорсткіших засобів впливу. Саме тому посадові особи органів управління застосовують примус, як правило, у поєднанні з іншими